

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ YO'NALISHI TALABALARINI BOLANI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASH DASTURIY TA'MINOTINI SHAKLLANTIRISH

Fayzullayev Sh.N.

*O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti maktabgacha ta'lim
kafedrasi dotsenti, p.f.n.*

Tayanch so'zlar: takomillashtirilgan "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi, Maktabgacha ta'lim yoshidagi bola, maktab ta'limiga sifatli tayyorlash, rivojlantirish, rag'batlantirish, O'zbekiston ta'lim tizimi, o'qitish metodlari.

Ключевые слова: улучшенная государственная образовательная программа "Первый шаг", ребенок дошкольного возраста, качественная подготовка к школьному обучению, развитие, стимулирование, система образования Узбекистана, методы обучения.

Key words: improved state educational program "first step", a child of preschool age, quality preparation for school education, development, promotion, educational system of Uzbekistan, teaching methods.

Kirish. Jahonda maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirish orqali ularni maktab ta'limiga intensiv tayyorlash masalasi dolzarb sanalmoqda. Mamlakatimizda ham o'sib kelayotgan navqiron avlodni sog'lom va yetuk etib voyaga yetkazish asosiy vazifalarimizdandir. shuningdek, biz ijodiy fikrlashni rag'batlantiradigan, ta'lim jarayoniga samarali shakl va usullarni kiritadigan samarali maktabgacha ta'lim tizimini tashkil etishimiz kerak. Maktabgacha ta'lim bo'yicha O'zbekistondagi davlat o'quv dastur erta yoshdagi bolalar rivojlanishining ko'p qirrali xususiyatini e'tirof etgan holda yaxlit yondashuvga asoslanadi. O'quv dasturida o'rganishning hissiy, ijtimoiy, kognitiv va jismoniy jihatlariga katta e'tibor beriladi.

O'zbekistondagi pedagoglar har bir bolaning o'ziga xosligini e'tirof etgan holda, hech bir bola ortda qolmasligini ta'minlab, individual ehtiyojlarga javob beradigan shaxsiy ta'lim tajribalarini yaratadilar. Ta'lim har qanday ilg'or jamiyatning asosini tashkil qiladi. Yaxshi tuzilgan va keng qamrovli o'quv dasturi kelajak avlodlar ongini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. "O'zbekiston

Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi “O‘zbekiston respublikasida maktabgacha ta’limni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ 4312-son qarori”, jumladan, maktabgacha ta’limni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari va bosqichlarini belgilashdan iborat. Jarayon, shuningdek, tizimni rivojlantirishning maqsadli vazifalarini qamrab oladi.

Birlashgan millatlar tashkilotining bolalar jamg‘armasi Yunisefning O‘zbekistondagi vakolatxonasi texnik ko‘magi yordamida yaratilgan maktabgacha ta’lim tashkilotlarining “ilk qadam” davlat o‘quv dasturi yaratildi va amaliyotga tadbiq etildi. Ushbu dasturning dastlabki namunasi 2018-yilda foydalanishga topshirilgan edi. Lekin bolalarda aqliy o‘shish, ta’lim olish, yoshiga nisbatan o‘zlashtiradigan bilimlarning murakkablashishi, jismoniy va ruhiy jihatdan rivojlanib borayotgan yoshlarni ilm olishlari tezlashib, takomillashib borayotgani uchun uni yanada murakkablashtirish vazifasini hal etish lozim edi. Ushbu masala ijobiy hal etildi va 2022-yilda takomillashtirilgan “ilk qadam” davlat o‘quv dasturi foydalanishga topshirildi. Pedagog va tarbiyalanuvchilar munosabatidagi majburiy itoatkorlik o‘rnini ongli intizom egallashiga erishishimiz zarur.

Pedagogning bosh vazifasi: “Takomillashtirilgan ilk qadam” Davlat o‘quv dasturida ta’kidlanganidek, “Bolalar va pedagogning o‘zaro hamkorligi” yangi formatda, ya’ni “bolaning ovozi eshitish” fikrini hurmat qilish, shuningdek, “bolalarning o‘quv jarayonlarida ishtirok etish uning imkoniyatlarini rivojlantirish va ko‘paytirish” hamda bolalarda mustaqil fikr yuritish ko‘nikmalarini hosil qilishdan iborat. Ularda tafakkur qirralarini shakllantirish va rivojlantirish eng muhim ta’limiy- tarbiyaviy, rivojlantiruvchi muhit yaratish hisoblanadi. Kengaytirilgan ilk qadam davlat o‘quv dasturi bolalarning har tomonlama rivojlanishini rag‘batlantirishga qaratilgan. Akademik bilimlardan tashqari, u tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, muloqot va hissiy aql kabi muhim hayotiy ko‘nikmalarni o‘z ichiga oladi.

Tadqiq va tahlil. Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta’limiga o‘tishi hamisha uning hayoti, ahloqi, qiziqishi va munosabatlarida anchayin jiddiy o‘zgarishlarni yuzaga chiqaradi. Shuning uchun bolani uyidayoq maktab ta’limiga tayyorlash, uni uncha qiyin bo‘lmagan bilim, tushuncha ko‘nikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo‘ladi. Yetakchi mutaxassislarining fikriga ko‘ra, “Maktabga tayyorgarlik” tushunchasi bolani maktabga tayyorlashning quyidagi yo‘nalaishlarini o‘z ichiga oladi:

1. jismoniy;

Jismoniy tayyorgarlik – bolaning sog‘lomligi, harakat ko‘nikmalari va sifati, qo‘l mushaklari va ko‘rish mator muvofiqligining rivojlanganligi bilan izohlanadi.

2. shaxsiy (ruhiy);

Shaxsiy tayyorgarligi – atrof-muhitga, kattalarga, tengdoshlariga, o‘simliklar dunyosiga, tabiiy hodisalarga, shaxsiy madaniyatni shakllanganligini nazarda tutadi.

3. aqliy;

Aqliy tayyorgarlik – bola obrazli va mantiqiy fikrlashi, tasavvurning, odamiylikning, bilimga qiziqishning, mustaqilligining, o‘zini-o‘zi nazorat qilishga hamda o‘quv faoliyatini kuzatish, eshitish, eslab qolish, solishtirish kabi asosiy turlarini bilishni o‘z ichiga oladi.

4) maxsus tayyorgarlik;

Bolani maktabga maxsus ravishda tayyorgarligi – maktabda o‘qishga umumiy psixologik tayyorgarligiga qo‘shimchadir. U bolada matematika va ona tili kabi o‘quv fanlarini o‘rganish uchun zarur bo‘lgan mahsus bilim, ko‘nikma va malakalarning mavjudligiga ko‘ra aniqlanadi.

“Bolaning maktabda o‘qishga aqliy tayyorligi. Maktabga aqliy tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi maktabga o‘qishga kirayotgan bolada atrof, dunyo haqida yetarlicha keng bilish boyligining mavjud bo‘lishidir.” Bolani maktabga aqliy tayyorgarligining tarkibiy qismi: bola bilish faoliyatini muayyan darajada rivojlangan bo‘lishidir. Bu o‘rinda - birinchidan, bilish jarayonining o‘sib boruvchi ixtiyoriyligi; materialni ma’no jihatdan ixtiyoriy eslab qolish va takror ifodalash, narsa va hodisalarni rejali idrok etish, qo‘yilgan bilish va amaliy masalalarni maqsadga muvofiq hal etish qobiliyati va shu kabilar; - ikkinchidan, bilish jarayonlari sifatini oshirish: sezgilarning aniqligi, idrokning to‘liq va tabaqalashtirilganligi, eslab qolish va takror ifodalashning tez va aniqligi; - uchinchidan, bolada atrof dunyoga bilish munosabatlari, bilimlarni egallash va maktabda o‘qishga intilishning mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Takomillashtirilgan “Ilk qadam”da rivojlanish sohalar :

1. “jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzining shakllanishi: yirik motorika; mayda motorika; sensor motorika; sog‘lom turmush tarzi va xavfsizlik.

2. Ijtimoiy-hissiy rivojlanish; “Men” konsepsiyasi; ijtimoiy-hissiy rivojlanish; ijtimoiylashuv, kattalar va tengdoshlari bilan muloqot.

3. Nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari; nutq va til; o‘qish malakalari; qo‘l barmoqlari mayda motorikasi.

4. Bilish jarayonining rivojlanishi; intellektual-anglash ko‘nikmalari; elementar-matemetik ko‘nikmalar; anglash-tadqiq qilish va samarali (amaliy) rivojlanish.

5. Ijodiy rivojlanish; dunyoni badiiy his etish; badiiy-ijodiy qobiliyatlar.” Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) bolaning tayanch kompetensiyalari quyidagilar:

Kommunikativ

Ijtimoiy

Shaxsiy (“Men” konsepsiyasini qurish)

Bilish

Kommunikativ kompetensiya – atrofdagi odamlar bilan o‘zaro munosabatlarning konstruktiv usullari va vositalariga ega bo‘lishni taqozo qiladi; muloqot qilish va yuzaga kelgan o‘yin, bilish, maishiy va ijodiy vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish qobiliyati.

Xulosa. O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimidagi davlat o‘quv dasturining istiqboli ilg‘or va bolaga yo‘naltirilgan yondashuvning namunasidir. Barkamol rivojlanish, o‘yinga asoslangan ta’lim, madaniy integratsiya, erta savodxonlik va hisob-kitoblarni, shuningdek, hissiy intellekt va ijtimoiy ko‘nikmalarni o‘zlashtirib, O‘zbekiston o‘zining yosh o‘quvchilari uchun mustahkam poydevor yaratadi. Pedagoglar, ota-onalar va siyosatchilarning faol hamkorligi orqali O‘zbekiston har bir bola tarbiyalanuvchi va rag‘batlantiruvchi erta ta’lim olishini ta’minlaydi. Bu yosh aqllar davlat o‘quv dasturining puxta ishlab chiqilgan doirasida gullab-yashnamoqda, ular shunchaki o‘rganish emas; ular ham qiziquvchanlik, hamkorlik va madaniy g‘urur kabi qadriyatlarni o‘ziga singdirib, millatning yorug‘ va munavvar kelajagi uchun zamin yaratadi.

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha Rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi” Qarori, PQ-4312. 2019-yil 5-may.

2. Takomillashgan ilk qadam // O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi Muvoqilashtiruvchi kengashining 2022-yil 4-fevraldagi 1-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan va nashr uchun tavsiya etilgan. – Toshkent, 2022.

3. Fayzullayev Sh. N. Bolalarni maktabga tayyorlash metodikasi. Darslik. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. – 196 bet.

4. Fayzullayev Sh. N. Maktabgacha ta’limda o‘qitish texnologiyalari va pedagogik jarayonni loyihalashtirish. O‘quv qo‘llanma.-Samarqand: SamDU nashriyoti,2023.-196 bet .

РЕЗИМЕ

Ushbu maqolada, takomillashtirilgan “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi asosida bolani maktabga sifatli tayyorlash haqida fikr mulohazalar yuritiladi. Maktabgacha ta’lim bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun poydevor qo‘yadi. O‘zbekistonda ushbu muhim bosqich davlat o‘quv dasturi doirasida puxta tuzilgan bo‘lib, bu mamlakatning eng yosh fuqarolarning intellektual, hissiy va ijtimoiy rivojlanishiga

intilishini aks ettiradi. O‘zbekistondagi maktabgacha ta’lim tizimi bolalarni o‘quv safariga tayyorlashning birinchi va hal qiluvchi bosqichidir.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматривается вопрос о качественной подготовке ребенка к школе на основе усовершенствованной государственной образовательной программы «Первый шаг». Дошкольное образование закладывает основу для будущих успехов ребенка. В Узбекистане этот важный этап тщательно структурирован в рамках государственной образовательной программы, которая отражает стремление страны к интеллектуальному, эмоциональному и социальному развитию самых молодых граждан. Система дошкольного образования в Узбекистане является первым и решающим этапом подготовки детей к учебной поездке.

SUMMARY

In this article, on the basis of the improved state educational program “the first step”, feedback on the qualitative preparation of a child for school is taken. Preschool education lays the foundation for the future success of the child. In Uzbekistan, this important stage is carefully drawn up within the framework of the state curriculum, which reflects the country's desire for the intellectual, emotional and social development of the youngest citizens. The preschool education system in Uzbekistan is the first and decisive stage of preparing children for a study trip.